

NOU 2020: 14

Ny barnelov — Til barnets beste

Undertegnede sender herved et hørings svar vedrørende endring av ny barnelov. Hørings svaret tar utgangspunkt i sammendraget av kapitlene i utredningen, og det gis en kommentar til hvert kapittel.

Mandat, sammensetning og arbeidsmetode (kapittel 2)

Det er veldig viktig at barn får medvirke til utredningen, siden loven handler om deres liv og utvikling. Barn bør bli sett på som individuelle individer, med egne følelser, behov, meninger, og ønsker. Vi må også huske på at alle barn er forskjellige, og noe som fungerer for en familie vil nødvendigvis ikke fungere for andre. Ofte om dagen tegner man et målbilde av hva man ønsker å oppnå. Det er for så vidt greit, men tanken bak dette målbildet har ofte en tendens til å forsvinne fordi man ønsker å generalisere eller presse igjennom tiltak eller virkemidler i storskala for å nå dette målet. Slik tankegang tar ikke høyde for detaljer, og når ikke alle situasjoner er like, vil disse situasjonene falle utenfor og bare bli «papirhistorier». Det vil si at det bare blir en suksesshistorie på papiret, mens det i virkeligheten er noe annet fordi viktige detaljer ikke fanges opp eller blir vurdert. Barnets beste må alltid komme først, og siden ingen situasjoner er like, må hver sak vurderes individuelt.

Barnets beste skal ligge til grunn for alle avgjørelser i loven, og barneloven skal vektlegge barnets mening betydelig. Er barnet under syv år, bør man i samråd med barnet og foreldrene, vurdere hvor barnet føler det har sterkest tilknytning til. Barnets mening skal vektlegges sterkt.

Det er viktig at alle parter blir hørt i en lov som legger føringer for andres private liv, og at også institusjoner, organisasjoner, foreninger, grupper, og enkeltindivider får uttale seg før en lov blir bestemt. Det er dog barn som sitter på svaret om vi voksne har spørsmål eller funderinger.

Barneloven i vår tid (kapittel 3)

Barneloven bør være tilpasset tidsepoken vi lever i, men også ta utgangspunkt i hver enkel individuelle familiesituasjon.

Historikk og rettsutvikling (kapittel 4)

En lov bør endres for å tilpasse seg samfunnet man lever i, men man må også huske på at mange endringer kan skape forvirring og usikkerhet for barn. Barn ønsker å vite hva de har å forholde seg til, og rutiner, forutsigbarhet, konkret informasjon, og trygghet er viktig for barn.¹

¹ Lena Karlsson, Leg. Psykolog

Menneskerettslige og andre overordnede rammer (kapittel 5)

At alle land følger Barnekonvensjonen og elementære menneskerettigheter bør være en selvfølge, og barnets beste bør ligge som grunnleggende hensyn.

Rammene for loven – struktur og språk (kapittel 6)

Å ha en kronologisk tangegang og rød tråd gjennom hele barneloven, der man starter med barnets fødsel og avslutter med barnets myndighetsalder er en naturlig struktur. Språket i en ny barnelov bør være pedagogisk, konkret, konsis, transparent, enkel, og forståelig. Innholdet bør være mulig å leses av både barn og voksne i hele Norge. Barn skal få informasjon om barneloven, og vite at den er enkel tilgjengelig for de barn som måtte ønske det. Språket bør, i tillegg til å være på norsk, oversettes til engelsk for de barn som ikke har norsk som morsmål.

Formål, virkeområde og regulering av grunnleggende prinsipper (kapittel 7)

Ingen kommentar til kapittelet.

Barns rettigheter etter barneloven (kapittel 8)

Det er viktig at barnets menneskerettigheter kommer tydelig frem i loven. Barn skal vite hvilke rettigheter de har, og retten til å bli hørt skal løftes frem i paragrafer som omhandler barnet.

Foreldreskap (kapittel 9)

Barnelovens terminologi bør ikke være kjønnsnøytral, da dette vil skape mer forvirring for barnet.² De aller fleste barn i dagens samfunn har kun en mor og en far, da det kun er en mann og ei kvinne som biologisk kan lage barn sammen. Å komplisere emner som kan gjøres enkle og forståelige, bør vektlegges av hensyn til barnets beste. Barn bør heller ikke bli introdusert for politikk og terminologier de ikke selv er klare for å utforske, og har utviklet en bedre evne til å tenke rasjonelt. Mor, far, og eventuelt medmor og medfar bør fortsatt være gjeldende i barneloven.

Barn har rett til å få informasjon om sin identitet og sitt biologiske opphav, men barnets adgang til å skaffe seg kunnskap om sitt biologiske opphav uten at det endrer foreldreskapet skal gjelde fra 18 år. Det blir, for mange ungdommer, en stor byrde å bære om deres forventninger og ønsker ikke samsvarer med virkeligheten, og mange ungdommer i dagens samfunn er allerede i en sårbar tid der de prøver å finne sin egen vei i livet, sin identitet, og hvem de ønsker å være.³ Det er stor forskjell på det å være 15 og 18 år med hensyn til modenhet.

² Marit Johanne Bruset, Psykologspesialist

³ Observasjon av barn og unge i sosiale medier, og fra flere års arbeid som lærervikar i ulike norske skoler.

Foreldreansvar for barn (kapittel 10)

Foreldreansvaret skal som hovedregel være felles i de tilfellene der foreldrene er gift eller samboende når barnet blir født. Det skal være avtalefrihet ved samlivsbrudd. Felles foreldreansvar er utgangspunktet med mindre særlige grunner taler mot felles foreldreansvar. Dette kan for eksempel være der det er rus, alkoholisme, overgrep, kriminalitet, fysisk og psykisk vold, samt vedvarende dårlig kommunikasjon, konflikter, og uenigheter inne i bildet, som går utover barnets beste.

Om foreldrene ikke var gift eller bodde sammen ved barnets fødsel, skal mor få foreldreansvaret alene. Dette kan blant annet begrunnes med at det finnes kvinner som blir uplanlagt gravid med ukjent mann eller etter en kort relasjon, og ikke føler abort er en etisk riktig løsning. Å ha felles foreldreansvar sammen med et annet menneske man ikke kjenner godt eller har tilknytning til, vil ofte skape ytterligere stress, frykt, konflikter, og uenigheter for barnets primære omsorgsperson, og som går utover barnets beste og deres behov for ro og stabilitet. Videre kan automatisk felles foreldreansvar føre til at flere kvinner velger bort barnet i frykt for hva som venter i fremtiden.

Den som har foreldreansvaret alene, kan flytte innenlands og til utlandet uten samtykke fra den andre forelder. Som hovedregel bør det gis beskjed til far minst tre måneder før flytting dersom det foreligger en fastsatt samværsavtale mellom partene. Ved delt foreldreansvar, se kapittel 11 om fast bosted.

Loven må klart og tydelig beskrive hva det innebærer å ha felles foreldreansvar, og hva som forventes av foreldrene. Å ha foreldreansvar handler om mye mer enn og bare være far eller mor på papiret. Det finnes i dag mange barn som bor i hjem der deres emosjonelle behov ikke blir møtt, eller det forekommer rus, vold, overgrep, og mishandling. Etter et samlivsbrudd bør det være obligatorisk med seks timer mekling, og at begge foreldrene deltar på tilknytningsbasert intervensjon og kurs. Målet med et slikt kurs er å gi foreldrene veiledning og hjelp, som tar utgangspunkt i barnets behov, samt å fremme tilknytning, samspill, kunnskap, og forståelse. Barn har et stort behov for oppmerksomhet, anerkjennelse, validering, nærhet, trygghet, omsorg, kjærlighet, og bekreftelse, og har stadig ulike behov i løpet av en dag som ventet på å bli møtt fra sine omsorgspersoner.⁴ Om begge, eller en av foreldrene ikke evner å gi dette til barnet, bør det settes inn tiltak og veiledning for foreldrene i regi av kommunen barnet bor i.

Å ha felles foreldreansvar, og delt fast bosted innebærer mye mer enn å bare gi barnet mat, tak over hodet, rene klær, hvile, lek og stimuli. Det innebærer også å møte barnets emosjonelle behov, og å bygge barnets selvtillit og selvfølelse, og å hjelpe og veilede de til å vokse sosialt, emosjonelt og intellektuelt. *Forskning viser at emosjonsfokuserende foreldre, altså de foreldrene som hjelper og veileder barnet til å gjenkjenne, regulere, og uttrykke sine egne følelser, samt å forstå og håndtere andres følelser, skaper emosjonell utvikling, sosial og kognitiv vekst hos barnet.*⁵

⁴ <https://www.circleofsecurityinternational.com/>

⁵ Gottmann, John PhD (2016): Raising an emotionally intelligent child - The heart of parenting. New York: Harmony Books.

I tillegg bør delt foreldreansvar og delt fast bosted også handle om å dele de vanskelige og mindre morsomme oppgavene i barnets liv, for eksempel møter i barnehage og skole, legebekker, å arrangere bursdager og konfirmasjoner, med mer.

Evner ikke en eller begge av foreldrene dette, så bør felles foreldreansvar og delt fast bosted bli tatt opp til ny vurdering hos Familievernkontoret. Hos Familievernkontoret prater man om situasjonen med alle involverte parter, både individuelt og sammen i gruppe. Både foreldre og barn skal ha rett til å kalle inn til mekling på Familievernkontoret, og det må komme tydelig frem hvor barnet kan henvende seg dersom de ikke er tilfreds med sin situasjon.

Fast bosted (kapittel 11)

Avtalefrihet skal fremdeles være utgangspunktet – det skal være opp til foreldrene å avtale hvem barnet skal bo fast hos, etter å ha lyttet til barnet og lagt vekt på hva det har å si.

Har mor foreldreansvaret alene, bor barnet som hovedregel fast hos mor dersom ikke annen avtale foreligger. Har mor og far felles foreldreansvar, bør det tilrettelegges delt bosted dersom det er til barnets beste og barnet selv ønsker det.

En forelder som har felles foreldreansvar, men fast bosted alene, og som ønsker å flytte innenlands eller utenlands, er pliktig til å kalle den andre forelder inn til mekling på Familievernkontoret minimum tre måneder før flytting foreligger. Dersom ikke foreldrene blir enige, bør retten eller statsforvalteren avgjøre spørsmålet om flytting. Retten eller statsforvalteren, skal dermed vurdere hva som er til barnets beste, samt lytte til hva barnet selv ønsker. Det er viktig at barnet får prate med en fagperson de stoler på (barnehagepedagog, psykolog, lærer, mekler, og lignende) uten at foreldrene er tilstede, da det har forekommet manipulasjon og sabotasje fra en eller begge foreldrene. Barn føler ofte høy lojalitet til sine foreldre, og kan være redde for å si sin mening da de er engstelige for å såre eller skuffe sine foreldre.⁶

Å flytte innenlands eller utenlands, uten å ha informert den andre forelder skriftlig om endringen, kan føre til at partene blir innkalt til obligatorisk mekling av myndighetene.

Delt fast bosted bør kun dømmes dersom foreldrene bor i nærheten av hverandre. Det er ikke hensiktsmessig med delt fast bosted, dersom foreldrene ikke evner å samarbeide eller bor i forskjellige fylker. Delt fast bosted for barn, og spesielt for barn under fem år, bør kun dømmes dersom:

- *Foreldrene har en gjensidig god kommunikasjon med hverandre*
- *Barnet gir uttrykk for at det liker å være hos den andre og gleder seg til samvær*
- *Barnet har gode og etablerte rutiner hos begge foreldre*
- *Foreldrene har samarbeidet godt nok om omsorgen både før og etter bruddet*

⁶ <https://sykepleien.no/forskning/2019/03/barn-med-delt-bosted-som-leve-i-verdener>

- Begge ser på hverandre som en ressurs for barnet
- Nettverket hos begge fungerer godt og relativt konfliktfritt
- Foreldrene håndterer stress på en god måte og kan be hverandre om hjelp
- Foreldrene har evne til å endre samværsordningen dersom barnet har behov for det
- Foreldrene er forutsigbare, stabile og kan opprettholde kontinuitet i hverdagen for barnet.⁷

Langvarige, intense, og fiendtlige foreldrekonflikter er skadelige for barn. Barn kan bli både bli urolige, bekymret, redde, triste, sinte, skambelagte, samt føle skyld når det er høy konflikt mellom foreldrene.

De tre første årene av et barns liv er meget avgjørende for barnets videre fysiske, psykiske, kognitive, intellektuelle, og psykososiale utvikling. Barn trenger ekstra mye ro, stabilitet, rutiner, forutsigbarhet, trygghet, kjærlighet, og omsorg de første årene av sitt liv.⁸ Å dømme delt bosted for små barn kan være skadelig, da det kan skape ytterligere stress som kan påvirke barnets hjerneaktivitet, og de får heller ikke mulighet til å hente seg inn igjen dersom de pendler mellom to hjem.

Det er meget viktig å bygge tilknytning mellom mor og barn, og å redusere eller likestille mors og far rettigheter allerede fra barnets fødsel, kan føre til psykologiske utfordringer for barnet på sikt.⁹ Ifølge tilknytningsteorien så vil et barn normalt føle seg mest knyttet til mor. Det er viktig for et barn å ha en nær, fast omsorgsperson fra fødsel som følger barnet daglig.

Mor har normalt sterkest tilknytning til barnet. Mor har båret barnet i ni måneder, mor har født barnet, mor har trolig ammet barnet, mor har gått hjemme med barnet i flere måneder, og ofte er båndet til mor sterkere enn båndet til far som følge av dette. Instinktivt så vil ofte et barn knytte seg mer til mor enn til far i de første barneårene, og dette ser vi også i dyreverden. I dyreverden holder ungene seg tett til morens bryst. Ifølge tilknytningsteorien er mor som regel på toppen av barnets tilknytningshierarki de første årene fordi, 1) Mor har allerede et forsprang på tilknytning på grunn graviditet og amming, 2) Mor tilbringer mest tid og investerer mest i barnet den første tiden. Dette kommer til uttrykk ved at barnet lar seg roe mer effektivt hos mor, og vil gi uttrykk for å foretrekke mor i ulike settinger. Morsinstinktet står ofte sterk hos kvinner, både det å få barn og å verne om barnets utvikling.¹⁰ Små barn har stort behov for nærhet, omsorg, og trygghet fra sin primære omsorgsperson. Delt fast bosted, bør ikke etter min mening, dømmes før barnet er minst fem år eller før barnet selv ønsker en slik løsning.

Det betyr ikke at far ikke er viktig og innehar kompetanse, og at man ikke skal inkludere far og styrke farsrollen, men det er faktabasert at kvinner har kvaliteter og egenskaper ved seg, både biologisk, fysisk, kommunikativt, og emosjonelt som menn ikke har, som barnet sårt trenger kontinuerlig de første tre barneårene.¹¹ Det

⁷ Norsk Psykolog Forening

⁸ Hedvig Montgomery, Psykolog

⁹ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3115616/>

¹⁰ Store Norske Leksikon

¹¹ Gray, John (1993): Men are from Mars, Women are from Venus. Harper Collins.

er dog viktig far har hyppig samvær med barnet, med både mor tilstede og alene med barnet, slik at far får mulighet til å bygge tilknytning, og delta i barnets rutiner og utvikling.

Vedrørende samlivsbrudd som skjer før barnet fyller tre år og mor fremdeles ammer, bør retten gi hovedomsorg til mor. Å dømme delt bosted til mødre som ammer og/eller samsover med sine barn kan føre til utfordringer for både mor og barn.¹² I følge Medela er brystmelk meget bra for babyen. Det er flere fordeler med hensyn til barnets helse og velvære, for eksempel at hver ammeøkt øker nivået av oksytocin hos mor og barn, som blant annet fremmer tilknytning. God tilknytning til primær omsorgsperson legger et godt grunnlag for fremtidige relasjoner og kan også hjelpe barnet med å takle stress senere i livet. Tilknytningsteorien bør vektlegges sterkt.

*Forskning viser også at barn som ble ammet som babyer, har mindre sannsynlighet for å få krefttyper som leukemi og lymfekreft, og de har ofte bedre syn og rettere tenner enn barn som fikk morsmelkerstatning. Amming bidrar også til å redusere babyens risiko for fedme eller å utvikle type 1 eller type 2 diabetes som voksen.*¹³

WHO anbefaler at barn ammes til 2-årsalder. Gry Nylander, som er fødselslege og ammespesialist, anbefaler amming i tre år. Ønsker mor å amme til denne alderen, og far ikke er enig at barnet bor fast hos mor, bør far få en innføring og forståelse av hvor viktig amming er for barnets helse.

Samvær (kapittel 12)

Den som barnet ikke bor fast hos, har rett, men ikke plikt, til samvær med barnet. Avtalefrihet skal fremdeles være utgangspunktet – det skal være opp til foreldrene å avtale hvem barnet skal bo fast hos og hvem som har samværsrett, etter å ha lyttet til barnet og lagt vekt på hva det har å si. Alle gifte og samboende par er pliktig til å møte til obligatorisk mekling etter samlivsbrudd. Der kan mekler hjelpe foreldrene til en fornuftig og rettferdig samværsavtale som er til barnets beste. Dersom ikke foreldrene blir enige, etter seks timer obligatorisk mekling, vil retten avgjøre en samværsordning for foreldrene basert på barnets beste og hva det selv ønsker og føler.

Ved samværs sabotasje, der den ene forelderen hindrer samvær, kan den andre parten kreve ny obligatorisk mekling der begge foreldrene må møte. Dersom ikke en av partene møter, kan retten eller statsforvalteren dømme en midlertidig samværsordning for foreldrene, der barnet enten kan få mer eller mindre samvær med samværsforelderen, eller det blir fastsatt delt fast bosted for barnet. I saker som omhandler samværs sabotasje der det foreligger konkrete bevis, har barnet rett til å bli hørt. Fysisk avhenting av barn bør aldri være et tvangsmiddel, da dette kan være meget traumatisk for barnet.

¹² https://kellymom.com/ages/older-infant/ebf-benefits/?fbclid=IwAR0XR2n-OhopzHKcCWb3daQBeCehJ3_jEzQg8-ytkAamWaWJLhF57Q2b4ok

¹³ <https://www.medela.no/amming/din-ammereise/fordeler-med-amming>

Vedrørende samvær med andre enn foreldrene, så er det opp til foreldrene og barnet å bestemme hvilke personer og kretser dette bør gjelde. Om flere familiemedlemmer krever å få være med et barn som ikke er deres eget, så kan det føre til ytterligere konflikter og stress for alle involverte parter. Det kan også øke antall saker til retten, og barneloven bør ha som mål å redusere konflikter og saker som kommer inn til domstolen, med tanke på økonomi, ressurser, og hvilken påkjenning dette er for alle involverte parter. Barnets beste, og hva barnet selv ønsker, bør alltid komme først. Barnas møte med andre voksne skal for øvrig skje i trygge, stabile, og forutsigbare rammer. Det er barnet som har rett til familieliv og samvær med biologiske foreldre, og ikke familiemedlemmer som har rett til samvær med barnet.

Mødre som har aleneansvar og aleneomsorg for et barn, bør heller ikke bli tvunget til å gi samvær til barnets besteforeldre på fars side om de aldri har møttes eller hatt en relasjon. Relasjoner som ikke er basert på tillit, respekt, og god kommunikasjon vil ikke føre til et godt liv. Det bør være opp til hver enkelt familie å bestemme hvilke personer barnet skal omgås med.

Barn har dog rett til å vite om sitt biologiske opphav, sin identitet, sin familie, og slekt, og den barnet bor fast hos er pliktig til å finne ut og gi denne informasjonen til barnet ved forespørsel. Videre er det til barnets beste om barnet lærer å kjenne øvrige familiemedlemmer, som ønsker å vise omsorg og kjærlighet, og genuint er glad i barnet.

Forsørgelse av barn (kapittel 13)

Barnebidrag kan bli fastsatt gjennom NAV eller avtales privat mellom partene. Det skal fortsatt være avtalefrihet mellom foreldrene. I dette kapitlet bør det komme klart og tydelig frem hvordan man avtaler barnebidrag gjennom NAV, og hvordan man avtaler barnebidrag privat, samt hva som skjer dersom en av foreldrene ikke betaler barnebidrag eller det forekommer bevis på samværs sabotasje.

Overordnet om foreldretvister og tilgrensende lov- og reformprosesser (kapittel 14)

Etter et samlivsbrudd, bør det som nevnt tidligere være obligatorisk med seks timer mekling, før meklingsattest utstedes. En meklingsattest bør være gyldig i seks måneder. Det bør være et mål å unngå rettsprosesser.

Man skal streve etter å ikke blande barna inn i en rettsprosess, da det er en stor påkjenning for barna. Familiekontoret skal hjelpe og veilede mer i større grad enn det de gjør i dag, slik at man unngår rettsprosesser. Det er derfor viktig at Familievernkontoret blir styrket med riktig fagkompetanse, samt at det ansettes flere barnepsykologer.

Ikke alle foreldretvister kan løses ved hjelp av en objektiv tredjepart. Om foreldrene ikke blir enige om en løsning og en avtale som er til barnets beste, etter seks timer obligatorisk mekling hos Familievernkontoret, vil domstolene finne en rettfærdig og fornuftig løsning for alle involverte parter.

Barnelovens regler om saksbehandling i foreldretvister (kapittel 15)

Foreldre som ønsker å gå til retten med en foreldretvist, skal etter forslaget møte til seks timers obligatorisk mekling, i motsetning til dagens ene time. Barn skal gis en selvstendig rett til å bli hørt når en sak er på meklingsstadiet, uavhengig av foreldrenes samtykke. Det skal føres referat fra samtalen, og referatet skal på visse vilkår videreformidles til retten dersom barnet selv ønsker det. Barnet skal også kunne be Familievernkontoret om å kalle inn foreldrene til en foreldresamtale dersom det ønsker endringer i for eksempel en etablert samværsordning, og barnet opplever foreldrene ikke samarbeider og blir enige om en ordning som er godt for barnet.

Særlig om saker med tilknytning til utlandet (kapittel 16)

Jeg er enig i at det bør komme tydelig informasjon om hva man gjør og hva som skjer dersom en eller begge foreldrene har barn som er bosatt i utlandet, og hvilken rett som gjelder.

Aldersgrenser (kapittel 17)

Jeg støtter forslaget om ulike aldersgrenser og at aldersgrensene som er i dag videreføres, men at man må ta individuelle hensyn med tanke på barnets modenhet.

Økonomiske og administrative konsekvenser (kapittel 18)

Ingen kommentar.

*Med vennlig hilsen,
Kristin Hassellind
Journalist*

Kristin Hassellind

